

IRIJOA CORTÉS, Iago; LEMA PUEYO, José Ángel. *Documentación medieval del Archivo Municipal de Oiartzun. I. Libros de estimaciones fiscales de vecinos y bienes raíces (1499-1520).* Eusko Ikaskuntza. Sociedad de Estudios Vascos, 2001. **Fuentes documentales del País Vasco, 143.** 212 pàgs., índexs [16 x 23].

S'ha publicat un volum dedicat a documentació fiscal relatiu al registre de cases, bens i propietaris dins de la col·lecció Fuentes Documentales del País Vasco. L'autor parteix d'una recopilació històrica de Oiartzun, que és anterior a l'anàlisi de la documentació, i porta a terme una revisió paleogràfica i estudi diplomàtic.

Oiartzum había patit un següit de conflictes i guerres per causa de la seva situació de frontera, cosa que havia generat problemes de caire local després que se li va concedir el privilegi de "villazgo" l'any 1453, la seva jurisdicció i l'utilització del port de Pasaia. Durant els anys 80 tampoc pagaven els tributs, ni els drets a Errenteria, cosa que portà el 1499 a la delimitació del territori de les dues viles i a la seva adequació a la nova realitat. Per tant, el primer padró de la vall va ser fet el 1499, i va servir per evaluar i taxar els edificis, cases, ferreries i teuleries; després es varen fer altres padrons: el 1511 i el 1520. Aquest era el mitjà adequat per exercir un control i fer front a les despeses d'una manera eficaç. El padró posterior, de 1511, va considerar-se necessari perquè les incursions bèl·liques havien provocat l'enderrocament de moltes cases i així successivament.

Es tracta d'una font important, ja que es conserven escasos documents fiscals d'aquesta etapa, i les propietats es descriuen amb més quantitat de detalls a la primera estimació corresponent a 1499. Les descripcions ens permeten conèixer com invertien i quina mena de propietats tenien. És més els padrons afavorien una recaptació apropiada que tenia en compte les necessitats generades per la política internacional dels Reis Catòlics.

Al ser una vall d'hàbitat dispers, aquestes fonts fiscals no ens proporcionen un llistat ordenat de carrers, ni suburbis, tot i que enumeren les propietats que tenia cada casa a les diverses parts de la vall i les activitats agrícoles i ramaderes. El ferro i les ferreries també ocupen un lloc important, i igualment el tenen els molins, teuleries, forns i algun corral. Per tant, ens permet observar la estratificació i els pagaments que exercien en funció de la amplada de la propietat. S'esmenten les maneres de mesurar la terra i el sistema de comptabilitat emprat, així com la contribució dels veïns.

En el volum s'analitzen a continuació l'estat del manuscrit, les fases d'execució, l'estructura, la tipologia (de l'escriptura, abreviatures, i enllaços, etc. amb l'aportació de quadres de signes, abreviatures, numerals, enllaços i lletres). Els manuscrits havien estat redactats següint una variant de la lletra gòtica pròpia de la zona de la Corona de Castella, que s'emprava a mitjan del s. XV i que es va prolongar fins els primers decennis del s. XVI.

A més s'inclou una bibliografia i índexs antoponímic i toponímic que faciliten la seva consulta.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Dentro de la colección Fuentes Documentales del País Vasco, se publica -en esta obra que aquí comentamos- documentación fiscal que menciona el registro de las casas, sus bienes y dueños. El autor parte de una recopilación histórica de Oiartzun, previa al análisis documental, paleográfico y diplomático.

Oiartzun había padecido contiendas y guerras a causa de su situación fronteriza, se habían generado además una serie de problemas de carácter local tras su concesión del privilegio de villazgo en 1453, su jurisdicción y el uso del puerto de Pasaia. Tampoco en los años 80 pagaban los tributos, ni derechos a Errenteria, lo cual llevó en 1499 a la delimitación territorial de ambas villas y a su adecuación a la nueva realidad. Por lo tanto, el primer padrón del valle arranca de 1499, y sirvió para evaluar y tasar los edificios, casas, ferrerías y tejerías; después se hicieron otros en 1511 y 1520. Este era el método adecuado para ejercer un control y hacer frente a los gastos de un modo eficaz. El padrón posterior, de 1511, se estimó necesario dado que las incursiones bélicas habían provocado el derribo de muchas casas y así sucesivamente.

Se trata de una fuente importante, pues se conservan escasos documentos fiscales del periodo, y los bienes aparecen descritos con mayor profusión de detalles en la primera estimación correspondiente a 1499. Las descripciones nos permiten conocer en qué invertían y que clase de bienes poseían. Además los padrones favorecían una recaudación apropiada que tenía en cuenta las necesidades generadas por la política internacional de los Reyes Católicos.

Al ser un valle de hábitat disperso, estas fuentes fiscales no nos proporcionan un listado ordenado de calles o arrabales, pero sí que se enumeran las propiedades que tiene cada casa en las diversas partes del valle y las actividades agrícolas y ganaderas. El hierro y las ferrerías también ocupan un lugar importante, al igual que los molinos, tejerías, hornos y algún corral. Por tanto permite observar la estratificación y los pagos, que se ejercían en función de la amplitud de la propiedad. Se mencionan los modos de medición de la tierra y el sistema de contabilidad empleado, al igual que la contribución de los vecinos.

En el volumen se analiza a continuación el estado del manuscrito, las fases de ejecución, estructura, tipología (de escritura, abreviaturas y enlaces, etc. con aportación

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (juliol 2013)

de cuatro cuadros de signos, abreviaturas, numerales, enlaces y letras). Los manuscritos se hallan redactados en una variante de letra gótica propia de la zona de la Corona de Castilla, que se usaba a mediados del s. XV y se prolonga hasta los primeros decenios del s. XVI.

Se incluye además una bibliografía e índices antroponímico y toponímico que facilitan su consulta.

IHE

(Secretaria de la revista)